

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Super Deuteronomium.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-75090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-75090)

INCIPIIT EXPOSITIO SUPER DEUTERONOM.

CAPUT I.

Deut. 6. u Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota anima tua.

De modo dilectionis Dei, ac proximi, e usq; exercitio. In expof. B. Job. 7. c. 10. in initio.

UO sunt præcepta charitatis, Dei videlicet amor, & proximi. Per amorem Dei amor proximi gignitur, & per amorem proximi Dei amor nutritur. Nam qui amare Deum negligit, profectò diligere proximum nescit, & tunc pleniùs in Dei dilectione proficimus, si in ejsdem dilectionis gremio priùs proximi charitate ligamur. Quia amor Dei amorem proximi generat, dicturus per legem Dominus: Diliges proximum, præmit dicens: Diliges Dominum Deum tuum: Ut videlicet in terra pectoris nostri priùs amoris sui radicem figeret, quatenus per ramos postmodum dilectio fraterna germinaret. Et rursum, quia amor Dei ex proximi amore calefcit, testatur Joannes, qui increpat dicens: Qui non diligit fratrem suum, quem videt; Deum, quem non videt, quomodo potest diligere? Quæ tamen divina dilectio per timorem nascitur, sed in affectum crescendo permutatur. Sæpe verò omnipotens Deus, ut quantum quisque à charitate ejus ac proximi longè sit, vel in ea quantum profecerit, innotescat, miro ordine cuncta dispensans, alios flagellis deprimit, alios successibus fulcit. Et cum quosdam temporaliter deserit, in quorundam cordibus quod malum laret, ostendit. Nam plerumque ipsi nos miserò insectantur, qui felices sine comparatione coluerunt. Cum enim quis positus in prosperitate diligitur, incertum valde est utrum prosperitas an persona diligatur. Amissio autem felicitatis interrogat vim dilectionis. Unde bene quidam Sapiens dicit: Non agnoscitur in bonis amicus. & non absconditur in malis inimicus. Nec prosperitas quippe amicum indicat, nec adversitas inimicum celat: quia & ille sæpe prosperitatis nostræ reverentiâ tegitur, & iste ex confidentia adversitatis aperitur.

1. Joan. 4. d

Ecl. 17.

CAPUT II.

Deut. 11. b Dabo pluviam terra vestra temporaneam et serotinam.

De prædicatione veteris ac novi testamenti. In expof. B. Job. 1. 20. c. 2. post med. Isa. 5. b Psal. 142. Isa. 51.

Quid hoc loco per pluviam, nisi verba sacræ prædicationis accipimus? Sicut de sanctis doctoribus à Judææ prædicatione suspensis accipimus. De quibus etiam scriptum est: Mandabo nubibus ne pluant super eam imbrem. Quorum sanctæ prædicationis verbo irrigamur, cum vera humilitate ariditatem nostri cordis agnoscimus. Unde rectè per Psalmistam dicitur: Anima mea sicut terra sine aqua tibi. His doctrinæ fluentis infundi Propheta nos admonet dicens: Sitientes venite ad aquas. Qui dum extrema parte jam sæculi verba sanctæ prædicationis accipimus, quasi pluvia serotinâ irrigamur. Quæ nimirum serotinæ pluvie prædicationis, ex ejus ad nos sacrificio prodiit, qui per Psalmistam dicit: Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum. Quia enim Redemptor noster juxta mundi finem vim persequentium pertulit, semetipsum pro nobis sacrificium vespertinum dedit. Populo ergo repromissionis terram intraturo pluvia temporanea & serotina in munere promittitur: quod nos factum S. Greg. Tom. III.

Psal. 11.

CAPUT III.

Circumcidite præputia cordis vestri.

Deut. 10. d

Quid per hanc præputij circumcisionem signatur, nisi postquam luxuriam à carne extinguitis, etiam superflua à cogitatione refecare?

De refecandis superfluis cogitationibus. In expof. B. Job. 1. 28. c. 4 in fin.

CAPUT IV.

Non arabis in primogenito bovis, et non tondebis primogenita ovium.

Deut. 11. d

Quid per hujus prohibitionis exemplum, nisi vitam bene inchoantium Moyse humanis occupationibus exercere prohibuit? In primogenito quippe bovis arare, est bonæ conversationis primordia in exercitio publicæ actionis ostendere. Ovium quoque primogenita tondere, est ab occultationis suæ tegmine humanis oculis inchoantia bona opera nostra denudare. In primogenito ergo bovis operari prohibemur, atque à primogenitis ovium detondendis compefcimur: quia etsi quid robustum incipimus, exercere hoc in aperto citius non debemus: & cum vita nostra simplex quid atque innocuum inchoat, dignum est ut secreti sui velamina non relinquat, ne nudum hoc humanis oculis quasi subducto vellere ostendat. Ad sola ergo divina sacrificia boum primogenita, oviumque proficiant; ut quidquid fortè simplex innocuumque incipimus, hoc ad honorem intimi judicis in ara cordis immolemus. Quod ab illo proculdubio tantò libentiùs accipitur, quantò & ab hominibus occultatum, nulla laudis appetitione maculatur. Sæpe autem novæ conversationis primordia adhuc ex carnali sunt vita commixta, & idcirco innotescere citius non debent; ne cum laudantur bona, quæ placent, deceptus laude sua animus deprehendere in eis nequeat mala quæ latent.

De cavenda ostentatione in bonæ operationis primordiis. In expof. B. Job. 1. c. 29. ante med.

CAPUT V.

Item unde supra.

Primogenitum bovis accipimus in infirma ætate primi nostri temporis bonam operationem. In qua tamen arandum non est: quia cum prima sunt adolescentiæ vel juventutis nostræ tempora, nobis adhuc à prædicatione cessandum est, ut vomer linguæ nostræ profcindere non audeat terram cordis alieni. Quoadusque etenim infirmi sumus, continere nos inter nosmetipsos debemus, ne dum tenera bonis citius ostendimus, amittamus: Quia & arbuta plantata si priùs in terra radicata non fuerint, manu tacta citius arefcunt: at si semel radicem fixerint, manus tangit, & tamen nihil officit; venti impellunt, nec tamen impellentes lædunt. Et constructi parietes, si impellantur, eruuntur, nisi à suo priùs fuerint humore siccati. Mens itaque quousque ab humore pravitatis suæ perfectè non fuerit exsiccata, alienæ linguæ manu tangi non debet, ne priusquam plenè percipiat, perdat soliditatem suam; ne impulsa ruat, ne velut arbutum sine radicibus dum plusquam tolerare valet, concutitur, flatibus arefcet. Ad exemplum ergo non sunt ostendenda nisi quæ firma sunt. Priùs etenim convalescere debet mens, atque ad utilitatem proximorum postmodum demonstrari, cum jam nec per laudem ele-

Hom. 2. in Ezech. non procul à princ.

E

Q q ij

EGO
IM
n.3

1. Tim. 4. vata corruat, nec per vituperationem percussa contabescat. Nam et si Timotheo dicitur: *Præcipe hac & doce, nemo adolescentiam tuam contemnat.* Sciendum est quia ei adolescentia in annis non in minoribus fuit, quamvis in sacro eloquio nonnumquam adolescentia juvenus vocetur. Unde scriptum est: *Eccl. 11. Latere juvenis in adolescentia.*

CAPUT VI.

Deut. 16. d. *Non apparebis in conspectu Domini vacuus.*

De fructu bonorum operum ad Dei tribunal affereudo. *In expof. B. Job. 4. 7. c.*
IN conspectu Domini vacuus apparet, qui nihil secum de fructu sui laboris portat. Alius multiplicandis facultatibus æstuat, alius promerendis laudibus anhelat. Sed quia cuncta hæc quisque moriens deserit, ante Dominum vacuus apparet, quia secum ante judicem nihil tulit. Hinc ergo per legem salubriter admonemur, dicentem: *Non apparebis in conspectu Domini vacuus.* Qui enim promerendæ vite mercedem bene agendo non providet, in conspectu Domini vacuus apparet. Hinc de justis per Psalmistam dicitur: *Venientes autem venient cum exultatione, portantes manipulos suos.* Ad examen quippe judicij portantes manipulos veniunt, qui in semetipsis recta opera, quibus vitam mereantur, ostendunt.

CAPUT VII.

Deut. 10. d. *Iustè quod justum est exsequeris.*

In operibus justitiæ mentis servandam rectitudinem. *In expof. B. Job. 1. 9. c. 13. in med.*
INjustè quod justum est exsequitur, qui ad defensionem justitiæ non virtutis æmulatione, sed amore præmij temporalis excitatur. Injustè quod justum est exsequitur, qui ipsam, quam præterdit, justitiæ venumdare minime veretur. Justè ergo justum exsequi, est in assertione justitiæ eandem ipsam justitiæ quærere.

CAPUT VIII.

Deut. 19. b. *Si quis abierit cum amico suo simpliciter in silvam ad ligna cadenda, & lignum securis fugerit manu, ferrumque lapsum de manubrio amicum ejus percusserit, & occiderit, hic ad unam supradictarum urbium fugiet, & vivet, ne forte proximus ejus cuius effusus est sanguis, doloris stimulo persequatur, & apprehendat eum, & percussit animam ejus.*

De servanda increpationis mensura in proximi correctione. *In expof. B. Job. 1. 10. c. 5. ante med.*
AD silvam cum amico imus, quoties cum quolibet proximo ad intuenda delicta nostra convertimur. Et simpliciter ligna succidimus, cum delinquentium vitia pia intentione rescamus. Sed securis manu fugit, cum se increpationis plusquam necesse est in asperitatem pertrahit, ferrumque de manubrio proflit, cum de correptione sermo durior excedit. Et amicum percussit occidit: quia auditorem suum prolata contumelia à spiritu dilectionis interficit. Corrupti namque mens repente ad odium proruit, si hanc immoderata increpatione plusquam debuit addicit. Sed his qui incautè lignum percussit, & proximum extinguit, ad tres necesse est urbes fugiat, ut in una earum defensio vivat: quia si ad pœnitentiæ lamenta conversus, in unitate sacramenti sub spe, fide, ac charitate absconditur, reus perpetrati homicidij non tenetur: eumque extincti proximus & cum invenerit non occidit: Quia cum districtus iudex venerit, qui se se nobis per naturæ nostræ confortium junxit, ab eo proculdubio

A vindictam de culpæ reatu non expetit, quem sub ejus venia spes, fides, & charitas abscondit. Citius ergo culpa dimittitur, quæ nequaquam malitiæ studio perpetratur.

CAPUT IX.

Si ambulans per viam in arbore vel in terra nidum avis inveneris, & matrem pullis vel ovis desuper incubantem, non tenebis eam cum filiis, sed abire patieris, captos tenens filios, ut bene sit tibi, & longo vivas tempore.

De discretionem in historiæ intellectu servanda.
PER viam imus, quia præsentem vitam pergitimus. Et nidus avis in arbore vel in terra est, quando verba historiæ aut in contemplativa sunt, aut in activa vita. Nam præcepta activæ vitæ avis nidus in terra est: præcepta contemplativæ nidus in arbore, quia suspicis, & cetera. Mater verò pullis vel ovis incubat, quando ipsa historia intellectum spirituales facit, & quædam plenè eloquens quasi pullos profert; quædam verò ita insinuat, ut ex eis adhuc legentis animam ad altiora perducatur: quasi adhuc sub se ova continet, ex quibus pullos producat. Ova enim idcirco pariuntur, ut ex eis pulli debeant produci. Et sunt quedam contemplativæ vitæ, quæ per quasdam modò imagines videntur, ut postmodum sicut sunt, ipsa sua virtute & natura videantur. Nam Paulus ait: *Videmus nunc perspiculum in enigmatate, tunc autem facie ad faciem.* Et cæcus cum per impositionem manuum Redemptoris jam lumen accipere cœpisset, requisitus quid videret, dixit: *Video homines velut arbores ambulantes.* Homo quippe naturâ rationalis est, arbor autem nec sensibilis, nec vivens. Et quid iste illuminatus cæcus significat, nisi genus humanum, cui cum Dominus contemplationis oculos aperiret, prius quædam in enigmatate conspiciat, ut postmodum illa vera & rationalia cælestium agmina sicut sunt possit aspicere. Unde & illic subditur: *Deinde iterum imposuit manus super oculos ejus, & cœpit videre.* & restitutus est ita ut videret clarè omnia. Prius itaque per speculum vidit ex similitudine, ut postmodum videret clarè ex perfectione. Ad contemplativam ergo vitam in his verbis mater ovis incubat, quia sacra historia hoc incipiendo in enigmatate insinuat, per quod postmodum certius demonstrans pullos viventes producat. Paulus quoque Apostolus cum quosdam continentes vivere cognovisset, admonet, dicens: *Propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat, & unaqueque suum virum habeat.* Et cum uxor habenda non sit, nisi liberorum procreandorum gratiâ, ne quis in fornicationis culpam laberetur, concessit conjugibus aliquid, unde adhuc surgere ad meliora potuissent. Qui ergo hoc concessit, unde animus conjugum usque ad legalem culpam perducere potuisset, quasi mater avis in terra, id est historia in activa vita ova posuit. Ipsi quoque predicatorum sancti plus volunt Deum diligere, quam timeri: sed si timorem non insinuant, ad amorem minime perducunt. Unde prius terribilia, postmodum dulcia loqui solent, sicut per Psalmistam dicitur: *Virtutem terribilium tuorum dicent: quia magnitudinem tuam narrabunt.* Ac deinde subjungitur: *Memoriam abundantia suavitatis tue eructabunt.* Quando ergo terrent, ut ad amorem provocent, ova ponunt. Perfecta enim charitas foras mittit timorem: quia tunc pulli vivere incipiunt, quando jam formidini non succumbunt. Ipsa quoque lex ova posuit, cum dixit: *Oculum pro oculo, dentem pro dente.* Sed pullos produxit postmodum, cum dixit: *Non quæres ultionem, nec*

memor eris injuria civium tuorum. Sed notandum A
quid de hac matre pullorum dicatur: *Non tenebis
eam cum filiis, sed abire patieris, captos tenens fi-
lios.* Quia videlicet in quibusdam locis prætermittenda est historia, ut solius matris pulli, id est spiri-
tualis intelligentiæ sensum nobis in esum veniant: nec nos mater, sed pulli reficiant. Quia non debemus de historiæ exemplo, sed de spiritualibus intellectus sensibus satiari. Cùm enim legimus aurum & argentum Ægyptiorum ab Israëlítico populo petitione deceptorie subreptum. Et rursùm cùm legimus carnalia sacrificia omnipotenti Deo exhibita: quid in hoc verborum nisi mater dimittenda est, & filij tenendi? Nos enim cùm à quibusque sæcularibus vigilantiam ingenij in defensionem veritatis trahimus, & eorum eloquium in usum rectitudinis vertimus, quid aliud quàm ab Ægyptiis aurum & argentum tollimus? ut ex eo & nos divites effecti, & illi valeant pauperes ostendi. Sicut scriptum est: *In captivitate redigentes omnem intellectum in obsequium Christi.* Et cùm nostra corpora per abstinentiam domamus, quid aliud quàm carnalia sacrificia omnipotenti Deo exhibemus? Sicut rursùm per Paulum dicitur: *Vt exhibeatis corpora vestra hostiam viventem.* Matrem igitur dimittentes pullos edimus, cùm historiæ exempla dimittimus, sed ex ea allegoriarum sensus in mente retinemus. Ubi rectè additur: *Vt bene sis tibi, & longo vivas tempore:* quia longo tempore ille vivit, qui spiritualem intelligentiam æternitatis annos apprehendit.

CAPUT X.

Non arabis in bove simul & asino.

Deut. 22. b

IN bove simul & asino homo arare prohibetur, ac si aptè diceretur: Fatuos sapientibus in prædicatione non socias, ne per eum qui implere non valet, illi, qui prævalet, obsistat.

CAPUT XI.

Non indueris vestem ex lana linoque contextam.

Deut. 22. b

QUID per hanc vestem, nisi hypocritarum persona signatur? Quid benignitatem erga proximos ostendunt, & dolo suæ iniquitatis operiunt? Per omne namque, quod faciunt vel loquantur, simplicitatem exterius exhibent, sed subtilitatem interius duplicitatis callent. Puritatem superficie simulant, sed semper malitiam sub specie puritatis occultant. Per lanam quippe simplicitas: per linum verò subtilitas designatur. Et nimirum vestis, quæ ex lana linoque conficitur, linum interius celat, lanam in superficie demonstrat. Vestem ergo ex lana linoque contextam induit, qui in locutione vel actione, qua utitur, intus subtilitatem malitiæ operit, & simplicitatem foras innocentie ostendit. Quia enim sub puritatis imagine deprehendi calliditas non valet, quasi sub lanæ grossitudine linum later.

CAPUT XII.

Item unde supra.

SCIMUS quia lana pinguis, linum verò subtile est. Vestis autem, quæ ex lana & lino fit, lanam semper in superficie ostendit, & linum subter abscondit. Quid ergo per lanam, nisi simplicitas: & quid per linum, nisi subtilitas designatur? Et sæpe homo subtilis & acutus exterius simplicitatem mansuetudinis ostendit, & interius subtilitatem malitiæ tegit. Ite ergo veste se actionis suæ quasi ex lana, & lino induit, quando ab eo simplicitas monstratur in superficie, & subtilitas malitiæ servatur in mente.

CAPUT XIII.

Si fuerit inter vos homo, qui nocturno pollutus sit somnio, egredietur extra castra, & non revertetur priusquam ad vesperum lavetur aqua, & post solis occasum regredietur in castra.

Deut. 23. b

QUID hoc loco per nocturnum somnium, nisi De purgatione illius cogitationis. De purgatione illius cogitatione turpe aliquid corde concipitur, quod tamen corporis opere non expletur. Sed somnio nocturno pollutus extra castra egredi præcipitur: quia videlicet dignum est ut qui immunda cogitatione polluitur, indignum se cunctorum fidelium societatibus arbitretur. Culpæ suæ meritum ante oculos ponat, & ex honorum se aestimatione despiciat. Polutum ergo extra castra exire, est turpi impugnatione laborantem sese ex continentium comparatione despiciere. Qui ad vesperum lavatur aqua: cùm defectum suum conspiciens, ad pœnitentiæ lamenta convertitur, uti sctibus abluit omne quod animum occulta inquinatio accusat. Sed post occasum solis ad castra redeat: quia defervescente tentationis ardore, necesse est ut iterum fiduciam erga societatem bonorum sumat. Post aquam quippe occumbente sole ad castra revertitur, qui post lamenta pœnitentiæ frigescente flamma cogitationis illicitæ, ad fidelium merita præsumenda reparatur; ut jam se à ceteris longè esse non aestimet, qui mundum se per obitum interni amoris gaudet.

CAPUT XIV.

Dum egreditur quis ad requisita naturæ, mittat paxillum in balteo, & fossa humo abscondat qua egesta fuerint.

Deut. 23. b

NATURÆ corruptibilis pondere gravati, & mentis nostræ utero quedam cogitationum superflua, quasi ventris gravamina erumpunt: sed portare sub balteo paxillum debemus, ut videlicet ad reprehendendos nosmetipsos semper accincti acutum circa nos stimulum compunctionis habeamus, qui incessanter terram mentis nostræ pœnitentiæ dolore confodiat, & hoc quod à nobis foetidum erumpit, abscondat. Ventris quippe egestio fossa humo per paxillum regitur, cùm mentis nostræ superfluitas, subtili redargutione discussa, ante Dei oculos per compunctionis suæ stimulum celatur.

CAPUT XV.

Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam, et non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam fœditatem, scribet libellum repudiij, et dabit in manu ejus, et dimittet eam de domo sua.

Deut. 24. a

NECESSARIUM valde est ut cura vitæ præsentis edomari fortiter debeat, ne fortasse valeat dominari. Et cùm terrena actio semel fuerit repulsa, non iterum repetenda, ne post tergum respiciat qui super aratrum manus posuisse videbatur. Hinc est enim & quod per Moysen dicitur: *Si acceperit homo uxorem, & habuerit eam, & non invenerit gratiam ante oculos ejus propter aliquam fœditatem, scribet libellum repudiij, & dabit in manu ejus, & dimittet eam de domo sua.* Cumque egressa alterum maritum duxerit, & ille quoque oderit eam, dederitque ei libellum repudiij & dimiserit eam de domo sua, vel certè mortuus fuerit, non poterit prior maritus accipere eam in uxorem, quia

EGO
FIM
n.3

Matth. 5.

polluta est. Ubi videlicet patet, quia vis præcepti A ratione juxta litteram caret. Cum enim Veritas dicat, excepta fornicationis causa uxorem dimitti non posse, non sine culpa est, hanc propter fœditatem dimitti. Sed homo uxorem accepit, cum actionis terrenæ suscepit curam. Si fœditatem cognoverit, dat libellum repudij, & dimittit eam de domo sua: quia sæpe ipsa terrena actio priusquam haberetur, fortiter amabatur; cum habita fuerit, cujus sit fœditatis agnosceretur, cum esse polluta per peccata videtur. Dimittat ergo eam vir de domo sua, ut amorem ejus abiciat à mente sua. Quæ egressa alterum virum accipiat: quia terrenam actionem, quam tu deseris, alius concupiscit. Sed fortasse & ipsi in odium quandoque ventura est, ut eam utiliter dimittat. Bene autem dicitur: Dimiserit, vel certè mortuus fuerit. Quia unusquisque terrenam curam aut dimittit, aut moritur, id est, aut non ei ex animo succumbit, aut propter eam funditus in animæ vita succumbit. Sive ergo ea sequens maritus dimiserit, sive mortuus fuerit, maritus prior non poterit eam in uxorem accipere, quia polluta est: ut videlicet is, qui semel curam terrenam atque præsentis vitæ intentionem reliquerit, ad eam ultra nullo modo redeat, quoniam ipse se jam suo judicio polluit, qui eam prius ideo deseruit, quia pollutam esse cognovit.

CAPUT XVI.

Dent. 24. b Non accipies loco pignoris superiorem aut inferiorem molam.

Peccatoribus prædicantes spēs debent cum timore proponere. In expof. B. Job. 31. c. 11 in princ. 2. Cor. 11.

Accipere aliquando dicimus auferre. Vnde & A aves illa, quæ rapiendis sunt avibus avida, accipitres vocantur. Vnde & Paulus ait: *Sustinetis enim, si quis devorat, si quis accipit.* Ac si diceret: si quis rapit. Pignus verò debitoris, est confessio peccatoris. A debitore enim pignus accipitur, cum à peccatore jam peccati confessio tenetur. Superior autem & inferior mola, est spes & timor. Spes quippe ad alta subvehit, timor autem cor inferius premit. Sed mola superior, & inferior ita sibi necessariò junguntur, ut una sine altera inutiliter habeatur. In peccatoris itaque pectore incessanter debet spes & formido conjungi, quia incassum misericordiam sperat, si non etiam justitiam timeat: incassum justitiam metuit, si non etiam misericordia confidat. Loco igitur pignoris mola superior aut inferior tolli prohibetur: quia qui peccatori prædicat, tanta dispensatione componere prædicationem debet, ut nec derelicta spe timorem subtrahat, nec subtrahat spe in solo eum timore derelinquat. Mola enim superior, aut inferior tollitur, si per prædicantis linguam in peccatoris pectore, aut timor à spe, aut spes à timore dividatur.

CAPUT XVII.

Dent. 24. b Cum debet tibi quippiam frater tuus, & abstuleris pignus ab eo, ante solis occasum E pignus restituat.

De remittenda proximorum injuria, præsertim iis, qui veniam petunt. In expof. B. Job. 1. 16. c. 2. in med. Matth. 18.

Matth. 6.

Frater etenim noster debitor nobis efficitur, cum A quilibet proximus in nos aliquid deliquisse monstratur. Peccata quippe debita vocamus. Unde de peccatore servo dicitur: *Omne debitum dimissi tibi.* Et in Dominica quotidie oratione precamur: *Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimistimus debitoribus nostris.* A debitore autem nostro pignus accipimus, quando ab eo, qui in nos peccasse cognoscitur, peccati ejus jam confessionem tenemus, per quam relaxare peccatum, quod in nos perpetratum est, postulamur. Qui enim peccatum, quod commisit, fatetur, & veniam petit, jam quasi pro debi-

to pignus dedit. Quod nimirum pignus ante solis occasum reddere jubemus: quia priusquam in nobis per dolorem cordis sol justitiae occidat, debemus ei confessionem veniæ reddere, à quo confessionem accipimus culpa: ut qui se deliquisse in nos meminit, à nobis mox relaxatum sentiat, quod deliquit.

CAPUT XVIII.

Vxorem fratris sine filiis defuncti superstes A frater accipiat, atque ad nomen fratris filium gignat. Quam si accipere forte renuerit, huic in faciem mulier exspuat, unumque ei pedem propinquus discalciet, ejusque habitaculum domus discalcietur.

Dent. 25. b

Frater defunctus ille est, qui post resurrectionis A apparens gloriam dixit: *Ite, nunciate fratribus meis.* Qui quasi sine filiis obiit: quia adhuc electorum suorum numerum non implevit. Hujus scilicet uxorem superstes frater sortiri præcipitur: quia dignum profectò est, ut cura sanctæ Ecclesiæ ei, qui hanc bene regere prævalet, imponatur. Cui nolenti in faciem mulier exspuit: quia quisquis ex muneribus quæ perceperit, prodesse aliis non curat, bonis quoque ejus sancta Ecclesia exprobrans, & quasi in faciem salivam jactat. Cui ex uno pede calceamentum tollitur, ut discalcietur domus vocetur. Scriptum quippe est: *Calciet pedes in preparatione Evangelij pacis.* Si ergo ut nostram, sic curam proximi gerimus, utrumque pedem per calceamentum munimus. Qui verò suam cogitans utilitatem, proximorum negligit, quasi unius pedis calceamentum cum dedecore amittit.

De dono regimini minime subvertendo. Cura past. par. 1. c. 5. in med. Matth. 23.

CAPUT XIX.

Attende calum & loquar, & audiat terra A verba ex ore meo.

Per calum videlicet, signans præpositorum ordinem: per terram verò subditam plebem. A Attende calum & loquar: non enim insensibili, sed rationabili creaturæ loquebatur.

In expof. B. Job. 1. c. 10 paulus in titulum. 19. c. 13. Ibi dem.

CAPUT XX.

Expandit alas suas, & assumpsit eum.

Quia nos parvulus Dominus dum protegit nitrit; & non gravi atque onerosa, sed levi & blanda protectione nos refovet. Dum suas in nos misericordias exerit, quasi more super nos avium alas tendit.

In expof. B. Job. 1. c. 13 in med.

CAPUT XXI.

Suxere mel de petra, & oleum de firma A petra.

Nusquam tale aliquid juxta historiam legitur, si A nota testamenti veteris series recensetur. Nusquam de petra mel, nusquam oleum ille populus suxit. Sed quia juxta Pauli vocem; petra erat Christus, mel de petra suxerunt, qui ejusdem Redemptoris nostri facta & miracula videre. Oleum verò de firma petra suxere, quia effusione sancti Spiritus post resurrectionem ejus ungi meruerunt. Quasi ergo in firma petra mel dedit: quando adhuc mortalis Dominus in oculorum suorum dulcedinem discipulis ostendit. Sed firma petra oleum fudit: quia post resurrectionem suam factus jam impassibilis, per afflictionem spiritus, donum sanctæ unctionis em-

De mysteriorum per Christi adventum resurrectione. Hom. 2. in Evangelio. 1. Cor. 10.

isaia 10.

navit. De hoc oleo per Prophetam dicitur: *Compressit jugum a facie olei. Sub jugo quippe tenebatur demoniacae dominationis, sed uncti sumus oleo Spiritus sancti, & quia nos gratia libertatis unxit, dominationis demoniacae jugum putruit.*

CAPUT XXII.

Deut. 32.

Ignis exarsit ab ira mea, et ardebit usque ad inferos deorsum: comedet terram, et nascentia ejus.

De incor- recte de- linquentiu ultione perpetua. In expof. B. Job. l. 12. c. 17. paulo ante med. Ierem. 5.

DE his, quos damnant flagella, & non liberant, scriptum est: *Percussisti eos, nec doluerunt, attrivisti eos, & rennerunt accipere disciplinam.* His flagella ab hac vita inchoant, & in aeterna percussione perdurant. Hinc ergo per Moysen Dominus dicit: *Ignis exarsit ab ira mea, & ardebit usque ad inferos deorsum.* Quantum ad praesentem etenim percussio- nem spectat, recte dicitur: *Ignis exarsit ab ira mea.* Quantum vero ad aeternam damnationem, apte mox subditur: *Et ardebit usque ad inferos deorsum.* Licet a quibusdam dici soleat illud quod scriptum est: *Non judicat Deus bis in idipsum.* Quid tamen hic quod per Prophetam de iniquis dicitur non at- tendunt: *Et duplici contritione contere eos.* Et id, quod aliis scriptum est: *Iesus populum de terra Aegypti salvans, secundo eos qui non credere perdidit.* Quibus tamen si consensum praebemus, quamlibet culpam bis feriri non posse, hoc ex peccato percus- sis, atque in peccato suo morientibus debet aestima- ri: quia eorum percussio hic coepta, illic perficitur. Utin correctis unum flagellum sit, quod tempora- liter incipit, sed in aeternis suppliciis consummatur: quatenus eis, qui omnino corrigi renunt, jam praesentium flagellorum percussio sequentium sit initiu tormentorum. Sequitur: *Comedet terram, & nascentia ejus.* Ignis quippe terram atque ejus nascentia comedit, cum libido carnem atque per hanc omnia bene acta consumit. Nam quicquid prodit ex fruge rectitudinis, hoc nimirum concremat flamma corruptionis.

In expof. B. Job. l. 12. c. 9 in med.

CAPUT XXIII.

Deut. 32. c

Nonne haec congregata sunt apud me, et signata in thesauris meis? In die ultionis reddam illis.

Quidquid hic poenitentia non diluit, in die ultionis reddam illis. In die ultionis reddam illis. Cum vero pro malis, quae fecimus, disciplinae flagello atterimur, & haec poenitentiam deflemus, iniquitatem nostram signat & curat: quia nec inulta hic deserit, nec in iudicio puniendi reservat.

In expof. B. Job. l. 12. c. 21. paulo ante med.

CAPUT XXIV.

Deut. 32. f

Ego occidam, et vivere faciam: percutiam, et ego sanabo.

De duplici percussio- nis genere quo terit eos Deus quos sal- vare dispo- nit.

DE vobis modis omnipotens Deus vulnerat, quos reducere ad salutem curat. Aliquando enim carnem percutit, & mentis duritiam suo pavore ta- befacit. Vulnerando enim ad salutem revocat, cum electos suos affligit exterius, ut interius vivant. Recte ergo per Moysen loquitur, dicens: *Ego occidam, & vivere faciam, percutiam, & ego sanabo.* Occidit

enim ut vivificet, percutit ut sanet: Quia idcirco foris verbera admoveat, ut intus vulnera delictorum curet. Aliquando autem etiam si flagella exterius cessare videantur, interius vulnera infligit: quia mentis nostrae duritiam suo desiderio percutit, sed percutiendo sanat: quia terroris sui jaculo transfixos, ad sensum nos rectitudinis revocat. Corda enim nostra male sana sunt, cum nullo Dei amore sauciantur, cum peregrinationis suae ærumnam non sentiunt, cum erga infirmitatem proximi nec quamlibet minimo affectu langueant. Sed vulnerantur ut sanentur: quia amoris sui speculis mentes Deus insensibiles percutit, moxque eas sensibiles per ardorem charitatis reddit.

In expof. B. Job. l. 6. c. 14 in med.

CAPUT XXV.

Et gladius meus devorabit carnes.

Ibidem.

DEi gladius carnes comedit: quia in extremo ju- dicio ejus sententia eos, qui carnaliter sapiunt, occidit.

De perfe- ctione ul- tima car- naliter vi- ventium. In expof. B. Job. l. 18. c. 10. ante med.

CAPUT XXVI.

In dextera ejus ignea lex.

VID per sinistram nisi reprobi, qui & ad fini- stram ponendi sunt? Dextera autem Dei ap- pellantur electi. In dextera ergo Dei ignea lex est: quia electi mandata caelestia nequaquam frigido corde audiunt; sed ad haec amoris intimi facibus in- ardescunt: sermo ad aures ducitur, & mens eorum sibi irata ex internae dulcedinis flamma concre- matur.

De divi- no amore pro- ximis pre- ferendo, si eisdemq; discretae copassionis studio dili- gendis. In expof. B. Job. l. 7. c. 24. ali- quanto post princ.

CAPUT XXVII.

Qui dixerit patri suo, et matri suae: nescio vos; et fratribus suis: ignoro illos, et nescierunt filios suos, hi custodierunt elo- quium tuum, et pactum servaverunt.

Deut. 33. b

ILle scire Deum familiarius appetit, qui praemo- rae pietatis nescire desiderat, quos carnaliter scivit. Gravi etenim damno scientia divina minuitur, si cum carnis notitia partitur. Extra cognatos ergo quisque ac proximos debet fieri, si vult parenti om- nium verius jungi, quatenus eosdem, quos propter Deum viriliter negligit, tantò solidius diligit, quan- tò in eis affectum solubilem copulae carnalis igno- rat. Debemus quidem & temporaliter his, quibus viciniis jungimur, plus ceteris prodesse: quia & flamma admotis rebus incendium porrigit, sed hoc ipsum prius ubi nascitur, incendit. Debemus co- pulam terrenae cognationis; agnoscere sed tamen hanc cum cursum mentis praepedit ignorare: qua- tenus fidelis animus divino studio accensus nec ea, quae sibi sunt in infimis conjuncta despiciat, & haec apud semetipsum recte ordinans summorum amore transcendat. Solerti ergo cura providendam est, ne carnis gratia subrepat, atque a recto itinere cor- dis gressum deflectat: ne vim superni amoris impe- diat, & surgentem mentem superimposito pondere deorsum premat. Sic enim quisque propinquorum debet necessitatibus compati, ut tamen per compas- sionem non sinat vim suae intentionis impediri. Ut affectus quidem mentis viscera repleat, sed tamen ab spirituali proposito non avertat. Neque enim sancti viri ad impendenda necessaria propinquos carnis non diligunt; sed amore spiritualium ipsam in se dilectionem vincunt, quatenus sic eam discre- tionis moderamine temperent, ut per hanc in parvo saltem ac minimo, a recto itinere non declinent.

De divino amore pro- ximis pre- ferendo, si eisdemq; discretae copassionis studio dili- gendis. In expof. B. Job. l. 7. c. 24. ali- quanto post princ.

EGO
TIM
n.3

Quos bene nobis per significationem vacca in-
nuunt, quæ sub arca Domini ad montana tenden-
tes, affectu simul & rigido sensu gradiuntur, quarum dum vitulos clausissent domi, scriptum est: *Per-
gentes & mugientes dantes quidem ab intimis mugitus, sed tamen à cepto itinere non descedentes gressus.*

1. Reg. 5.

CAPUT XXVIII.

Dent. 33. d Ferrum & æs calceamentum ejus.

De virtute & constantia prædicationis Evangelice. In expof. B. Tob. 1. c. 3. in fin. Ephes. 6.

HOc sub specie de sancta Ecclesia per Moysen dicitur. Calceamentum quippe in Scriptura sacra munimen prædicationis accipitur, sicut scriptum est: *Calceati pedes in preparatione Evangelij pacis.* Quia ergo per ferrum virtus, per æs autem perseverantia exprimitur: ferrum & æs calceamentum ejus dicitur, dum prædicationi illius acumine simul, & constantia munitur. Per ferrum enim mala adverstantia penetrat: per æs autem bona, quæ propofuit, longanimitè servat.

Finis Libri Deuteronomii.

CAPITVLA LIBRI JOSUE.

1. *Axa filia Caleph sedens super asinum suspiravit, etc.*
2. *Habitavit Chananeus in medio Ephraim tributarius.*

INCIPIIT EXPOSITIO SUPER LIBRUM JOSUE.

CAPUT I.

Josue 15. d Axa filia Caleph sedens super asinum suspiravit, cui dixit pater suus: Quid habes? Ad quem illa respondit: Da mihi benedictionem. Terram australem, et aridam dedisti mihi, junge et irriguam. Deditque ei pater suus irriguum superius, et irriguum inferius.

De variis ac duobus potissimum compunctionum modis. Dial. lib. 3. cap. 34. in medio. Tract. idem locus Reg. 1. 6. ep. 23. Ibidem in principio.

XA super asinum sedet, cum irrationalibus carnis suæ motibus anima præsidet, quæ suspirans à patre terram irriguam petit: quia à Creatore nostro, cum magno gemitu quaerenda est lacrymarum gratia. Sunt namque nonnulli, qui jam in dono perceperunt liberè pro justitia loqui, oppressos tueri, indigentibus possessa tribuere, ardorem fidei habere, sed adhuc gratiam lacrymarum non habent. Hi nimirum terram australem, & arentem habent, sed adhuc irriguam indigent: quia in bonis operibus positi, in quibus magni atque ferventes sunt, oportet nimirum ut aut timore supplicij, aut amore regni cælestis mala etiam quæ antea perpetraverunt, deplorent. Et licet in multis species compunctio dividatur, quando singulæ quæque à penitentibus culpæ planguntur; unde ex voce quoque penitentium Hieremias ait, *Divisiones aquarum deduxit oculus meus;* principaliter tamen compunctionum genera duo sunt: quia Deum sicuti anima prius timore compungitur: post, amore. Prius enim sese lacrymis afficit, quia dum malorum suorum recordatur, pro his perpeti æterna supplicia

Tbren. 2.

partimescit. At verò cum longa mæroris anxietate fuerit formido consumpta, quædam jam de præsumptione veniæ securitas nascitur, & in amore cælestium gaudiorum animus inflammatur: & qui prius flebat ne duceretur ad supplicium, postmodum flere amarissimè incipit, quia differtur à regno. Contemplatur etenim mens, qui sint illi Angelorum chori, quæ societas beatorum spirituum, quæ majestas æternæ visionis Dei, & amplius plangit quia à bonis perennibus deest, quam flevit prius quando mala æterna metuebat. Sicque fit ut perfecta compunctio formidinis, tradat animum compunctio dilectionis. Quod bene in hac sacra veracique historia figurata narratione describitur. Quia ergo, ut dixi, duo sunt compunctionis genera, dedit ei pater suus irriguum superius, & irriguum inferius. Irriguum quippe superius accipit anima, cum sese in lacrymis cælestis regni desiderio affligit. Irriguum verò inferius accipit, cum inferni supplicia flendo pertimescit. Et quidem prius inferius, ac post irriguum superius datur. Sed quia compunctio amoris dignitate præeminet, necesse fuit, ut prius irriguum superius, & post irriguum inferius commemorare debuisset.

Ibidem in fin.

CAPUT II.

Habitavit Chananeus in medio Ephraim tributarius. Josue 6. d.

Plerumque hi, qui magnis jam virtutibus splendunt, adhuc de obscuritate culpæ aliquid renitentes sustinent: ut etiam magna vitæ claritate luceant, & tamen adhuc noctis reliquias nolentes trahant. Quod ad hoc, sicut dictum est, agitur, ut mens proficiens ad virtutem justitiæ sua melius infirmitate roboretur. Et inde verius in bonis luceat, unde eam etiam nolentem parva reprehensibilia humiliter obscurant. Unde & bene cum Israëlitis populo percepta repromissionis terra partiretur, Ephraim tribui Chananeus gentilis populus non occisus sed factus tributarius dicitur. Sicut scriptum est: *Habitavit Chananeus in medio Ephraim tributarius.* Quid enim Chananeus, gentilis videlicet populus, nisi vitium significat? Et sæpe in magnis virtutibus terram repromissionis ingredimur: quia spe intima de æternitate roboramur. Sed dum inter acta sublimia vitia quædam parva retinemus, quasi Chananeum vivere in terra nostra concedimus. Qui tamen nobis tributarius efficitur: quia hoc ipsum vitium, quod subijcere non possumus, ad usum nostræ utilitatis humiliter retorquemus. Ut eò de se mens, & in summis vili sentiat, quò suis vitibus, etiam parva, quæ appetit, non expugnat. Unde bene rursum scriptum est: *Hæ sunt gentes, quas Dominus dereliquit, ut erudiret in eis Israel.* Ad hoc namque quædam minima vitia nostra retinentur, ut sese nostra intentio sollicita in certamine semper exerceat: & eò de victoria non superbiat, quò vivere in se hostes conspiciat, à quibus adhuc vinci formidat. Israël ergo reservatis gentibus eruditur, quando in quibuldam minimis vitiis elatio virtutis nostræ comprimitur, & in parvis sibi resistentibus discit, quòd ex se majora non subigit.

Ob humilitatis utilitatem reprehensibilia quædam interidum in electis relinquuntur.

In expof. B. Tob. 4. c. 21. in min.

Ibid. 1.

Finis Libri Josue.

CAPITVLA LIBRI JUDICUM.

1. *Gedeon cum à paleis frumenta divideret, Angelum vidit, etc.*
2. *De pugna Gedeonis adversus Madianitas.*
3. *Manue, viso Angelo pertimescens dixit: Morie*